

УДК 347.73

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.05.56>

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КРИПТОВАЛЮТ В УКРАЇНІ

*Рафальська А.М.,**факультет юстиції**Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого**Букіна В.О.,**факультет юстиції**Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого***Рафальська А.М., Букіна В.О. Перспективи розвитку криптовалют в Україні.**

Процеси діджиталізації та стрімкого розвитку інформаційних технологій мають безпосередній вплив на трансформацію сучасності. Не минули ці процеси і сферу фінансів. Ще декілька десятків років тому вважалося неможливим розрахуватися за послугу і товар не маючи при собі матеріальної грошової одиниці, а зараз же безготівковим операціям все більше і більше надають переваги. Але сьогодні вимагає вирішення питання щодо функціонування нового виду валюти, «криптовалют», котрі відносно нещодавно з'явилися і почали стрімко розвиватися. Такі новації необхідно розумно і законодавчо-правильно оформити, виходячи з головуючих принципів права.

У статті досліджені сутнісні питання, які наочно демонструють основні проблеми, які необхідно врегулювати законодавцві для легалізації криптовалют. При дослідженні проблеми було звернено увагу на історію створення першого виду криптовалют та її розвиток, інші види криптовалют та їх відмінності між собою, принципи дії та переваги користування такими валютами.

На етапі сьогодні вже існує більше двох тисяч різновидів криптовалют, але це не кінцева кількість таких валют, бо прогрес зростання зацікавленості темою цифрових грошей з кожним днем привертає увагу все більшої кількості користувачів Інтернет-мережі. Так як процеси розвитку не стоять на одному місці і тенденція цифрових грошей набуває нових проявів, то виключна необхідність регулювання таких явищ ставить виклик багатьом системам права різних країн, а також їх бюджетів належним чином досягти тієї правової визначеності і стабільності для держави і суспільства в цілому.

Хоч вітчизняна і зарубіжна література недостатньо висвітлює регулювання обігу криптовалют, аналіз інформації та позицій вчених та законодавців дав досить широке уявлення про зростаючий ринок обігу криптовалют та інтерес серед громадян як України, так й іноземних держав. За належного дослідження, опрацювання та узгодження з нормами законодавства криптовалют в прогресі можуть зайняти значне місце у повсякденному житті людей.

Ключові слова: криптовалюти, біткоїн, ринок криптовалют, цифрові гроші, віртуальні валюти.

Rafalska A., Bukina V. Prospects for the cryptocurrencies development in Ukraine.

The processes of digitization and rapid development of information technologies have a direct impact on the transformation of modernity. The sphere of finance did not bypass these processes. A few dozen years ago, it became impossible to pay for services and goods without having a physical monetary unit with you, but now cashless transactions are being given more and more advantages. But today requires consideration of the issue of the functioning of a new type of currency, «cryptocurrencies», which have appeared very recently and began to develop rapidly. Such innovations need to be sensibly and legislated correctly, based on the prevailing principles of law.

The article examines essential issues that clearly demonstrate the main problems that need to be resolved by legislators in order to legalize the cryptocurrencies. When studying the problem, attention was paid to the history of the creation of the first cryptocurrency and its development, others see cryptocurrency and their differences among themselves, the principles of operation and the advantages of using such currencies.

At the current stage, there are already more than two thousand types of cryptocurrencies, but this is not the final number of such currencies, because the progress of growing interest in the topic of digital money attracts the attention of more and more Internet users every day. Since development processes don't stand still and the trend of digital money acquires new manifestations, the exceptional need to regulate such phenomena challenges the many rights systems of different countries, as well as their budgets, to properly achieve legal value and stability for the state and society as a whole.

Although domestic and foreign regulation of cryptocurrencies circulation is insufficiently resolved, the analysis of information and positions of scientists and law owners gave a fairly broad identification of the growth of the cryptocurrencies circulation market and interests among citizens of both Ukraine and foreign

countries. With proper research, development, and compliance with legal regulations, cryptocurrencies can gradually take a significant place in people's full lives.

Key words: cryptocurrencies, bitcoin, cryptocurrency market, digital money, virtual currencies.

Постановка проблеми. Нині традиційна валюта поступово відходить на другий план у найрозвинутіших країнах світу. Це зумовлено бурхливим розвитком цифрових технологій, що посприяло появі відносно нового різновиду платіжних засобів, як криптовалюти. Все більше країн сприяє функціонуванню та поширенню криптовалют, які вже активно впроваджуються у міжнародний ринок, і Україна не є виключенням. Однак існує чимала кількість країн, які досить скептично та з недовірою ставляться до такого нового різновиду віртуальних активів. Таким чином, відбувся певний розкол у світовій спільності на прихильників криптовалют та ярих критиків.

Проблема. Першочерговою проблемою є те, що криптовалюти не сприймаються як об'єкт цивільних прав. Це зумовлює той факт, що криптовалюти не мають належного закріплення на законодавчому рівні, через що ми можемо лише робити певні прогнози на майбутнє щодо впровадження криптовалют в фінансову систему України.

Метою статті є детальний та всебічний аналіз перспектив впровадження і розвитку криптовалют в Україні та закріплення на законодавчому рівні, а також визначення їх переваг та недоліків.

Виклад основного матеріалу. Бурхливий розвиток інформаційних технологій у XXI столітті зумовив появу незвичайних грошових символів,

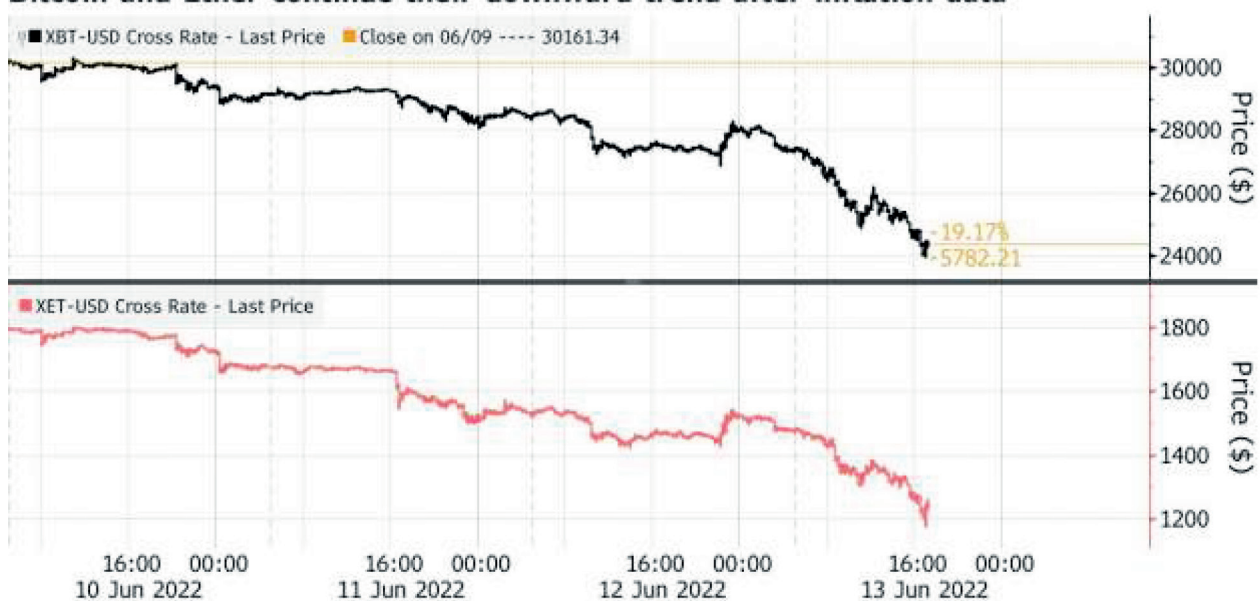
а саме так званих «цифрових (крипто) грошей». Перші ідеї створення криптовалют почали зароджуватися в кінці 90-х років минулого століття. Саме той час характеризується початком поширення мережі Інтернет, а комп'ютерні технології стали використовуватися персонально. У цей час з'явилися перші, ще нечіткі і необроблені, концепції віртуальних валют, в основі роботи яких лежить криптографія – наука про методи шифрування інформації.

Криптовалюти – це засоби обміну в Інтернеті, який використовує криптографічні функції для здійснення фінансових операцій. Криптовалюти використовують технологію блокчейн для досягнення децентралізації, прозорості та незмінності [1].

У 2008 році Сатоші Накамото виступив із власною концепцією криптовалютної системи на чолі з Bitcoin. Основна ідея біткоіна – створити валюту, яка працюватиме прозоро, вільно поширюватиметься та не знецінюватиметься. В історії фінансів подібне явище зустрічається вперше. Для роботи системи не потрібно створювати централізовані сховища даних. Біткоїн публічний і водночас анонімний. Усі угоди між користувачами не вимагають посередництва, транзакції незворотні. Згідно з даними, станом на 13 червня 2022 року вартість одного біткоіна становить 23 981 доларів США. Динаміку курсу біткоіна по відношенню до долара США можна прослідкувати нижче. Однак ціна даного виду криптовалют не відрізняється постійністю. Так, на нижченаведеному графіку помітно стрімке падіння вартості біткоіна, власне з грудня 2020 року цей показник є найнижчим. Зумовлено це явище інфляцією у США, а також закриттям проектів Terra/Luna у травні 2022 року [2].

A Rough Time

Bitcoin and Ether continue their downward trend after inflation data

Source: Bloomberg

Bloomberg

Передача криптовалют здійснюється за технологією блокчейн, згідно з якою кожна транзакція має бути підтверджена як мінімум п'ятьма іншими клієнтами системи. Таке підтвердження відбувається за невелику плату. Через блокчейн можна відстежувати всі транзакції будь-якого гаманця з іншими, тобто відстежувати рух грошей. Але відстежити зв'язок власника з гаманцем дуже складно, що й зумовлює підвищену анонімність криптовалют. Дана технологія також забезпечує повну децентралізацію зберігання даних, оскільки спільна база даних транзакцій використовується для всіх вузлів системи. Це забезпечує високий захист інформації від зовнішніх впливів і форс-мажорних обставин.

Існує два способи отримання криптовалют – купити за готівку або заробити самостійно. Щоб здобувати нові монети (майнінг), необхідно шукати мільйони можливих комбінацій одного правильного коду («хеш») і отримувати винагороду за такі пошукові дії. Список усіх криптовалют не обмежується біткоїном, хоч він і виступає як найпопулярніший вид криптовалют у світі, який має найбільш розвинену мережеву інфраструктуру. За п'ять років з моменту появи біткоїна на ринку криптовалют з'явилося більше двох тисяч різновидів таких валют.

Litecoin (LTC). Цей тип криптовалют створюється без централізованого адміністрування. За обсягом капіталізації LTC стабільно входить до десятки найкращих криптовалют. У перші роки свого існування код Litecoin практично не відрізнявся від біткоїна, за винятком того, що алгоритм шифрування SHA-256 був замінений на Scrypt, який спочатку дозволяв майнерам використовувати центральний і графічні процесори для участі в майнінгу. Він також скоротив час на створення нового блоку (до 2,5 хвилин), що й зробило блокчейн Litecoin швидшим. Тому, враховуючи великий розмір капіталізації в рейтингу криптовалют, Litecoin завжди займає провідні місця.

Ethereum (ETH) – це платформа з відкритим кодом на основі блокчейну, яка дозволяє розробникам створювати та розгортати децентралізовані програми. Основна перевага Ethereum перед Bitcoin проявляється в тому, що перший забезпечує підтримку різних типів децентралізованих програм. Ethereum посідає друге місце після біткоїна за ринковою капіталізацією. Першою новинкою Ethereum було розширення набору інструкцій на повнофункціональній мові програмування, такій як JavaScript, подібній до мови програмування Ethereum.

Криптовалюти не забезпечені золотом та іншими дорогоцінними металами і не залежать від ВВП країни, але мають обмежений обсяг емісії. Наприклад, максимальна сума Bitcoin не повинна перевищувати 21 мільйон. Вартість крипто-

валют визначається потребою людей обмінювати такі валюти на інші товари. Криптовалютам властиво збільшувати свою вартість з часом.

На основі аналізу [3] визначено наступні ключові особливості криптовалют: 1) обмін на товари чи послуги; 2) обмін на класичну валюту; 3) оплата товарів і послуг; 4) мінімальний рівень розкрадання; 5) платежі, швидкі та прямі транзакції; 6) інвестиційний актив; 7) розвиток криптовалютного бізнесу.

Популярність криптовалют можна пояснити наступними перевагами [4]:

- висока поширеність. Запустити криптовалюту легко за допомогою будь-якого комп'ютера чи смартфона;
  - можливість користувачам здійснювати платежі самостійно, перевіряючи їх справжність криптографічним підписом;
  - доступність. Комісія за переказ не є фіксованою та визначається ринком. Сьогодні така комісія визначається менше 1 долара США;
  - простота і відкритість операцій. Повна історія вхідних і вихідних операцій зберігається без обмежень за часом;
  - кожен вузол у системі генерації криптовалют рівноправний. Єдиного центру немає, а це виключає можливість блокування гаманців, скасування та контролю платежів;
  - Bitcoin та інші віртуальні валюти забезпечують анонімність транзакцій, оскільки адреси електронної пошти не містять інформації про їх власників;
  - власники криптовалют не прив'язані до жодної географічної точки чи країни.
- Незважаючи на прив'язку курсу до звичайних грошей, цифрові гроші самі по собі мають цінність. Але є ряд недоліків:
- безпека даних. Якщо ви втратите пароль від свого гаманця, усі ваші криптоактиви будуть втрачені назавжди;
  - висока мінливість. Змінюючи курс криптовалют, можна як заробити, так і зазнати збитків. Часто коливання курсу є високим і збереження коштів залежить від обраної стратегії: отримувати прибуток на різниці курсу протягом коротких проміжків часу або накопичувати, очікуючи довгострокового зростання;
  - ризики державного регулювання. Центробанки всіх без винятку країн прагнуть контролювати грошову масу, тому можливе введення законів, які обмежуватимуть або повністю заборонять використання криптовалют;
  - у систему включено складний процес, який базується на наявності необхідних знань та технічних навичок у користувачів.

Тим не менш, криптовалюти залишаються популярним інструментом інвестування через можливість великих заробітків – у першу чергу через швидку зміну курсу.

Статус криптовалют в Україні, зокрема біткоїн, НБУ уточнив у 2014 році. Згідно з позицією НБУ, біткоїн не має реальної вартості та не є законним платіжним засобом на території України; НБУ не несе відповідальності за можливі ризики та збитки пов'язані з криптовалютами. Однак, незважаючи на чітку позицію НБУ та негативні відгуки про систему, не варто заперечувати міжнародний досвід та розробки Bitcoin у практиці міжнародних валютних платежів. Так само як не варто відмовлятися від використання електронних грошей через їх потенційну загрозу [4].

Звичайно, використання криптовалют в Україні не досягло рівня США, Західної Європи чи Південно-Східної Азії. Однак, незважаючи на те, що широка громадськість все ще мало знає про криптовалюту, в тому числі про біткоїн, на сьогодні Україна входить до топ-5 країн за кількістю користувачів різними біткоїн-гаманцями. Справа в тому, що біткоїн дуже популярний серед українських IT-фахівців, які досить активно інвестують реальні гроші у віртуальну валюту.

У березні 2018 року КМУ доручив доповнити Класифікатор видів економічної діяльності пунктом про майнінг як діяльність для забезпечення функціонування розподіленої бази даних, забезпечення їх цілісності та узгодженості шляхом виконання обчислювальних операцій за допомогою електронно-обчислювальних машин. Також існує формулювання майнінгу як сервісу для підтримки та забезпечення функціонування розподілених реєстрів даних, у тому числі для включення до NACE 63.11. використання технології блокчейн, обробка даних і початкові контракти в розподілених блокчейн-реєстрах. Проте процес ще не завершений.

Діяльність на нерегульованому, стихійному ринку, пов'язана зі значними ризиками, такими як втрата грошей через кібератаки, шахрайство, відсутність інвестиційних гарантій, високий ступінь мінливості ринку криптовалют, відсутність державного регулювання. Сьогодні учасники як первинного, так і вторинного ринку криптовалют прагнуть вийти з тіньових процесів, тобто потребують легалізації, а у відсутності регулювання бачать гальмування розвитку. Вітчизняні регулятори намагаються вирішити правовий статус криптовалют і регулювати операції з ними, виходячи з індивідуальних дій регуляторів інших країн. Однак світова практика наочно показує, що процес законодавчого регулювання криптовалют є досить складним.

Сьогодні в Україні, як вже зазначалось, існує правова невизначеність щодо діяльності, пов'язаної з криптовалютами, зокрема щодо їх правового статусу, оподаткування операцій з ними, можливості укладення смарт-контрактів (договори, укладені за допомогою спеціального комп'ютерного алгоритму та його виконан-

ня здійснюється в автоматичному режимі). Як результат, ринок віртуальних валют значною мірою розвивається «в тіні», що призводить до негативних наслідків для всіх зацікавлених сторін: відсутність належного захисту прав та інтересів споживачів криптовалют, труднощі учасників ринку віртуальної валюти, у питаннях правової кваліфікації своєї діяльності.

Необхідність врегулювання правового статусу криптовалют, яка є дуже актуальною на сьогодні, що можна пояснити неможливістю повної заборони цього ринку. На думку експертів, найбільш ефективною моделлю регулювання є інтеграція, «вбудовування» криптовалют в чинне законодавство України.

У 2017 році до парламенту України було подано два законопроекти щодо регулювання криптовалют на території країни, а саме «Про обіг криптовалют в Україні» та «Про стимулювання ринку криптовалют та їх похідних в Україні». Позитивним моментом є те, що українські законодавці не забороняють криптовалюту, але ці законопроекти були відхилені. Причиною відмови стало те, що законопроекти в деяких пунктах потребують доопрацювання: 1) Використання терміну «криптовалюти» в законодавстві є невиправданим, оскільки фактично згаданий термін є результатом фінансового інжинірингу і не є валютою. 2) Жорстке регулювання, запропоноване законопроектами вважається недоцільним, оскільки на сучасному етапі (глобальна невизначеність щодо регулювання ринку криптовалют) регулювання має базуватися на принципах і полягати у запровадженні загальної правової легалізації фінансовим регулятором конкретно виду криптовалют.

Основна мета всіх цих заходів – зробити Україну конкурентоспроможною на світовому ринку віртуальних активів та залучити іноземні компанії та інвесторів. Одним із кроків Міністерства цифрової трансформації України в цьому напрямку є підписання Меморандуму про взаєморозуміння між Міністерством та компанією Binance International 6 листопада 2019 року та угоди про спільну роботу над створенням комфортного середовища для криптоіндустрії в Україні. У результаті найбільша у світі криптовалютна біржа Binance у січні 2020 року відкрила рахунок в українському IBOX BANK і, відповідно, сплачуватиме податки з операцій з криптоактивами в Україні, а українці зможуть вільно купувати та продавати віртуальні активи.

Висновки. Дослідження показало, що ринок криптовалют в Україні зростає. Біткоїн та інші види криптовалют поки що не мають визначеного правового статусу, що є основним фактором, що обмежує їх активне розповсюдження та розвиток відповідної інфраструктури. Хоча певні кроки в цьому напрямку вже зроблені. Тому

основною проблемою розвитку як первинного, так і вторинного ринку криптовалют є відсутність належного державного регулювання. З метою забезпечення надійного державного контролю за «сірим» ринком, який фактично функціонує в Україні, вживаються необхідні заходи щодо його легалізації та регулювання, зокрема: на рівні парламенту – внесення змін до чинного законодавства у сфері банківської діяльності та грошового обігу, а саме: Закони України «Про Національний банк України», «Про банки і банківську діяльність», «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» та ін. Отже, створення належного економіко-правового механізму регулювання обігу криптовалют та діяльності ринку криптовалют стане запорукою успішної інтеграції української економіки в міжнародну інноваційну екосистему.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Попов В. Що таке криптовалюти? Радіо Свобода. 2017. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/details/28742278.html>.
2. Курс Bitcoin. Finance.ua. URL: <http://charts.finance.ua/ua/currency/bitcoin/-/1/btc>.
3. Стан і перспективи розвитку криптовалют в Україні. URL: https://ofp.cibs.ubs.edu.ua/files/1802/18sk_kvs.pdf.
4. The time of quick and easy money is long over. What awaits cryptocurrency in 2020? URL: <https://informburo.kz/stati/vremya-bystryh-ilyogkih-deneg-davno-zakonchiloshto-zhdyotkriptovalyuty-v-2020-godu.html>.
5. Роз'яснення щодо правомірності використання в Україні «віртуальної валюти/крипто валюти» Bitcoin [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0435500-14#Text>.
6. Про використання в розрахунках віртуальних валют. URL: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=22249610&cat_id=80928.
7. Загнітка О. Біткоїн: налаштувати не можна забороняти. URL: <http://www.kse.org.ua/en/about/kse-news/?newsid=2096>.
8. Рабчук І.О. Правове регулювання криптовалют в Україні. URL: <http://lviv-forum.inf.ua/save/2020/1516.04.2020/%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0%202.pdf#page=55>.
9. Segendorf V. Vad är Bitcoin? / Penningoch valuta politik. 2014. S. 71–87.
10. Пантелеєва Н.М. Нові форми Грошей в умовах формування інформаційного суспільства. Вісник національного банку України 2014. С. 25–31.
11. Висновок Головного науково-експертного управління 05.02.2018. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62684.
12. Про обіг криптовалют в Україні: проект Закону № 7183 від 06.10.2017. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62684.
13. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 04.03.2020 р. №361-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>.
14. Шаренко М.С. Правове регулювання криптовалют в Україні / Вороновські читання (Співвідношення матеріального та процесуального в регулюванні фінансових відносин): матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Чернівці, 4-5 жовтня 2017 р.. С. 269–274 URL: <http://afl.org.ua/2017/10/27/voronovski-chitannya-2017-zbirnik-tez>.
15. Шаренко М.С. Особливості оподаткування доходів від операцій з криптовалютами в Україні / Вороновські читання (Єдність адміністративних та фінансових процедур): матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Львів, 5-6 жовтня 2018 р.. С. 613–617. URL: <http://afl.org.ua/2018/12/20/voronovski-chitannya-2018-zbirnik-tez>.